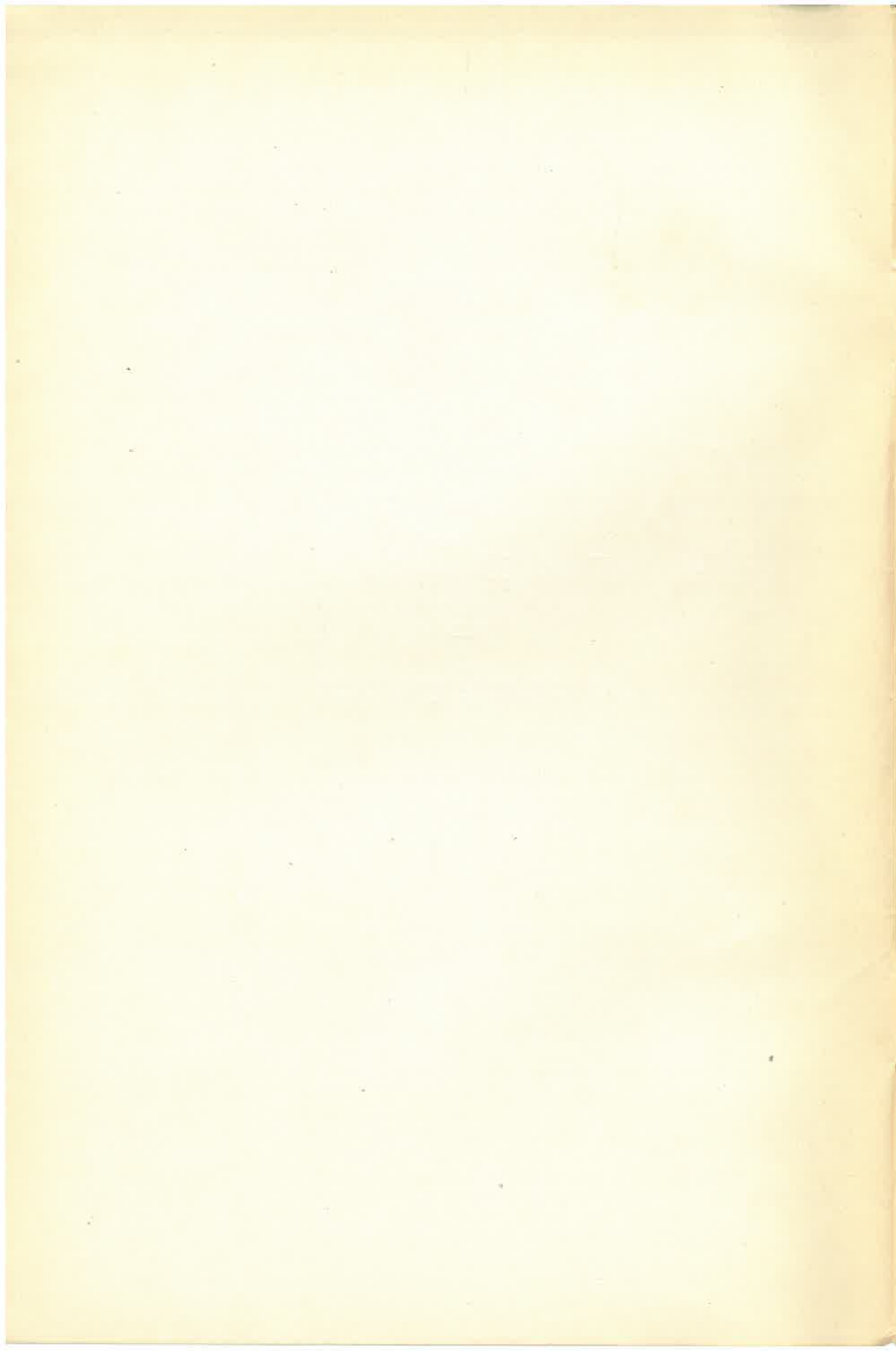

UDDRAG
AF
MEDICINALBERETNING
FOR
THISTED AMT 1919
VED
AMTSLÆGE BARTSCH

I. TABELLARISKE OVERSIGTER.

Tabel over Folketal, levenfødte, døde og dødfødte.

	Folketal	Levendefødte		Døde		Dødfødte	
		Antal	⁰ / ₀₀ af Folketal	Antal	⁰ / ₀₀ af Folketal	Antal	⁰ / ₀₀ af Føds- lerne
Købstæderne.							
Thisted.....	7,100	172	24, ₅	131	18, ₅	3	17, ₁
Nykøbing.....	8,200	217	26, ₄	125	15, ₃	6	26, ₉
Tilsammen...	15,300	389	25, ₅	256	16, ₇	9	22, ₉
Landet.							
Thisted Kreds.....	27,400	694	22, ₄	342	12, ₆	19	30, ₉
Thy -	19,300	423	22, ₃	277	14, ₃	14	32, ₃
Morsø -	17,600	435	24, ₆	189	10, ₇	8	18, ₅
Landet tilsammen...	64,300	1557	22, ₉	808	12, ₆	41	26, ₈
Hele Amtet.....	79,300	1946	23, ₄	1064	13, ₄	50	26, ₄

Oversigt over Dødsfaldene (excl. dødfødte) paa Aarets Maaneder.

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele Aaret
Købstæderne.													
Thisted	18	13	14	9	15	10	8	9	5	6	15	7	131
Nykøbing	17	8	15	11	8	12	9	9	6	15	11	6	125
Tilsammen...	35	21	29	20	23	22	17	18	11	21	26	13	256
Landet.													
Thisted Kreds	70	36	29	30	29	12	23	21	13	18	29	32	342
Thy -	64	24	25	18	18	19	8	13	13	16	29	30	277
Morsø -	37	17	19	17	16	12	9	10	13	10	16	13	189
Landet tilsammen...	171	77	73	65	63	43	40	44	39	44	74	75	808
Hele Amtet	206	98	102	85	86	65	57	62	50	65	100	88	1064

Oversigt over Dødsattester, udstedt af Ligsynsmænd.

Lægekreds	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele Aaret
Thisted.....	40	17	19	14	18	7	10	12	7	8	14	19	185
Thy.....	22	16	8	14	8	10	4	7	5	4	8	4	110
Mors.....	25	10	9	15	10	9	5	8	9	7	13	8	128
Hele Amtet.....	87	43	36	43	36	26	19	27	21	19	35	31	423

Oversigt over de i 1919 ved offentlig Vaccination vaccinerede.

	Antal
a. Købstæderne.	
Thisted	110
Nykøbing.....	120
Tilsammen...	230
b. Landsognene.	
Thisted.....	555
Thy	375
Morsø.....	288
Landet tilsammen...	1218
Hele Amtet	1448

Oversigt over medicolegale Ligsyn og Obduktioner.

	Medicolegale Ligsyn			Legale Obduktioner	
	Mænd	Kvinder	Tils.	Mænd	Kvinder
a. Købstæderne.					
Thisted	1	2	3	"	"
Nykøbing	3	1	4	"	"
Tilsammen...	4	3	7	1	"
b Landsognene.					
Thisted	4	1	5	"	"
Thy	8	4	12	"	"
Morsø	5	1	6	"	"
Landet tilsammen...	17	6	23	"	"
Hele Amtet	21	9	30	1	"

Oversigt over Antallet af

¹⁾ Beretninger om
Tilfælde af Tuberkulose i Lunger eller
Strubehoved.

²⁾ Anmeldelser af
Dødsfald af Tuberkulose
uden Sygeanmeldelse.

	Mænd	Kvinder	Ialt		Mænd	Kvinder	Ialt
a. Købstæderne.							
Thisted.....	1	4	5		"	1	1
Nykøbing.....	8	13	21		2	2	4
Tilsammen...	9	17	26		2	3	5
b. Landkredsene.							
Thisted.....	2	5	7		"	3	3
Thy.....	7	10	17		4	4	8
Morsø.....	13	24	37		3	2	5
Tilsammen...	22	39	61		7	9	16
Hele Amtet.....	31	56	88		9	12	21

Oversigt over anmeldte Tilfælde af Dødsfald af Lungetuberkulose
(paa blaa Blanket).

	Mænd	Kvinder	Ialt
a. Købstæderne.			
Thisted.....	"	7	7
Nykøbing.....	6	7	13
Tilsammen...	6	14	20
b. Landkredsene.			
Thisted.....	4	7	11
Thy.....	8	9	17
Morsø.....	5	6	11
Tilsammen...	17	22	39
Hele Amtet.....	23	36	59

Tabel over Dødsaaarsagerne i Aaret 1919
for Thisted Købstad i Thisted Lægekreds.

	0—1	1—5	5—15	15—65 Aar		Over 65 Aar		Tilsammen
	Aar	Aar	Aar	M.	Kv.	M.	Kv.	
1. Kopper.....	"	"	"	"	"	"	"	"
2. Blodgang.....	"	"	"	"	"	"	"	"
3. Tyfus.....	"	"	"	"	"	"	"	"
4. Difteritis.....	"	"	"	"	"	"	"	"
5. Strubehoste.....	"	"	1	"	"	"	"	1 (1)
6. Skarlagensfeber.....	"	"	"	"	"	"	"	"
7. Mæslinger.....	"	"	"	"	"	"	"	"
8. Kighoste.....	1	"	"	"	"	"	"	1
9. Barselfeber.....	"	"	"	"	"	"	"	"
10. Rosen.....	"	"	"	"	"	"	"	"
11. Gigtfeber.....	"	"	"	"	"	"	"	"
12. Lungebetændelse.....	"	"	2	"	"	1	2	5
13. Katarrhalsk Lungebetændelse.....	7	3	1	"	"	"	1	12
14. Kolerine.....	"	"	"	"	"	"	"	"
15. Andre Farsoter.....	1	"	1	4	5	2	"	13 (4)
16. Tuberkulose.....	1	4	1	3	11	1	2	23 (6)
17. Kræft.....	"	"	"	3	3	6	3	15 (2)
18. Syfilis.....	"	"	"	"	"	"	"	"
19. Alkoholisme.....	"	"	"	"	"	"	"	"
20. Andre konstitutionelle Sygdomme.....	"	"	"	2	2	"	1	5 (2)
21. Krampe.....	"	"	"	"	1	"	"	1 (1)
22. Hjerneblødning.....	"	"	"	1	"	1	2	4
23. Andre Sygdomme i Hjerne og Rygmarv.....	"	"	"	"	"	"	"	1
24. Hjertesygdom.....	"	"	1	1	3	3	6	14 (1)
25. Lungehindebetændelse.....	"	"	"	"	1	1	2	4 (1)
26. Andre Brystsygdomme.....	"	"	"	"	1	2	"	3 (2)
27. Bughindebetændelse.....	"	"	"	"	1	1	"	2
28. Nyrebetændelse.....	"	"	"	1	"	1	1	3
29. Andre Underlivssygdomme.....	"	"	"	"	"	"	"	"
30. Sygdomme i Lemmerne.....	"	"	"	"	"	"	"	"
31. Selvmord.....	"	"	"	"	"	"	"	"
32. Ulykkestilfælde.....	"	"	"	1	1	1	"	3 (2)
33. Dannelsesfejl.....	1	"	"	"	"	"	"	1
34. Børnetæring.....	4	1	"	"	"	"	"	5
35. Alderdomssvaghed.....	"	"	"	"	"	6	6	12 (1)
36. Ingen Dødsaaarsag angivet.....	1	"	"	"	1	1	"	3
Tilsammen...	16	8	8	16	30	27	26	131 (24)

Deraf døde uden Lægebehandling 3 Kvinder.

Dødfødte: 5 af Mandkøn.

Af 131 Dødsfald skyldes de 24 Patienter fra Landet, indlagt paa Byens Sygehus. Tallene er angivet i Parantes.

Tabel over Dødsaaarsagerne i Aaret 1919
for Nykøbing Købstad i Morsø Lægekreds.

	0—1 Aar	1—5 Aar	5—15 Aar	15—65 Aar		Over 65 Aar		Tilsammen
				M.	Kv.	M.	Kv.	
1. Kopper	"	"	"	"	"	"	"	"
2. Blodgang	"	"	"	"	"	"	"	"
3. Tyfus	"	"	"	"	"	"	"	"
4. Difteritis	"	"	1	1	"	"	"	2 (2)
5. Strubehoste	"	"	"	"	"	"	"	1
6. Skarlagensfeber	"	1	"	"	"	"	"	1 (1)
7. Mæslinger	1	"	"	"	"	"	"	1
8. Kighoste	"	"	"	"	1	"	"	1 (1)
9. Barselfeber	"	"	"	"	1	"	"	"
10. Rosen	"	"	"	"	2	"	"	2
11. Giftfeber	"	"	"	2	"	1	"	3
12. Lungebetændelse	9	2	"	1	1	"	1	14 (3)
13. Katarrhalsk Lungebetændelse	"	"	"	"	"	"	"	1
14. Kolerine	2	"	1	4	2	1	"	10 (6)
15. Andre Farsoter	"	"	"	8	5	1	"	14 (1)
16. Tuberkulose	"	"	"	3	"	1	1	5 (1)
17. Kræft	"	"	"	"	"	"	"	"
18. Syfilis	"	"	"	"	"	"	"	"
19. Alkoholisme	1	"	3	1	"	"	"	5 (1)
20. Andre konstitutionelle Sygdomme	1	"	"	"	"	"	"	1
21. Krampe	"	"	"	"	1	1	2	4
22. Hjerneblødning	"	"	"	"	"	"	"	"
28. Andre Sygdomme i Hjerne og Rygmarv	"	1	1	1	"	"	2	5 (2)
24. Hjertesygdom	"	"	"	"	3	3	4	10
25. Lungehindebetændelse	"	"	"	"	3	"	"	3 (2)
26. Andre Brystsygdomme	"	"	"	1	2	"	"	3 (3)
27. Bughindebetændelse	"	"	"	"	"	"	1	1
28. Nyrebetændelse	1	"	2	1	7	2	"	13 (8)
29. Andre Underlivssygdomme	"	"	"	1	1	1	"	1 (1)
30. Sygdomme i Lemmerne	"	"	"	"	"	"	"	"
31. Selvmord	"	1	"	2	"	"	"	3 (2)
32. Ulykkestilfælde	"	"	"	"	"	"	"	"
33. Dannelsesfejl	5	"	"	"	"	8	5	13
34. Børnetæring	"	"	"	"	"	"	"	2
35. Alderdomssvaghed	2	"	"	"	"	"	"	"
36. Ingen Dødsaaarsag angivet	"	"	"	"	"	"	"	"
Tilsammen...	22	5	8	26	28	18	18	125 (37)

Deraf døde uden Lægebehandling 7 Mænd og 4 Kvinder. Tilsammen 11.
Dødfødte: 6 af Mandkøn og 1 af Kvindekøn. Tilsammen 7.
Af 125 Dødsfald skyldes de 37 Patienter fra Landet, indlagt paa Byens
Sygehus. Tallene er angivet i Parantes.

Folkemængden var ved sidste Folketælling i Aaret 1916 14,576 (kalkuleret for Beretningsaaret 15,300).

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele Aaret	De Syges Alder						Sum	Det foreg. Aars Sum	
														0-15 Aar			15-65 Aar		Over 65 Aar			
														0-1 Aar	1-5 Aar	5-15 Aar	M.	Kv.	M.			Kv.
1. Tyfus	4	"	"	"	"	4	"	"	"	"	"	"	8	"	1	6	1	"	"	"	8	5
2. Smitssom Hjærne - Rygmarsbet.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	31	"	"	18	"	"	"	"	31	19
3. Difteritis	"	3	2	3	1	5	1	2	"	7	3	2	31	"	11	12	"	2	"	"	21	35
4. Skarlågensfeber	8	2	2	"	"	"	"	3	1	8	107	80	21	"	9	18	"	"	"	"	220	19
5. Mæslinger	1	"	1	"	"	"	"	3	37	81	64	64	311	14	15	146	1	5	"	"	311	220
6. Kighoste	12	"	"	"	1	"	13	97	69	63	64	64	383	45	184	148	3	3	"	"	383	8
7. Faaresyge	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	4	13	3	"	1
8. Rosen	3	2	4	2	4	2	"	"	"	1	2	1	21	"	"	"	"	2	2	3	21	19
9. Barselleber	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	2	"	"	"	"	"	"	"	2	2
10. Stivkrampe hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3	3	"	"	"	"	"	"	3	19
11. Blæresyge hos nyfødte	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2
12. Koldfeber	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	"	11
13. Gigtfeber a. l. Anfaald	"	"	4	"	"	1	"	3	1	2	2	2	15	"	"	6	"	2	7	"	"	17
b. Gentagne Anfaald	"	2	1	1	"	4	"	1	"	1	3	4	22	"	"	1	2	4	"	"	"	7
14. Lungebetændelse	7	7	3	3	5	4	2	1	3	2	3	4	48	"	2	12	17	12	"	5	48	55
15. Lungebetændelse	"	2	7	1	1	"	"	5	2	1	3	4	17	"	"	1	5	10	"	31	13	
16. Bronchitis	93	58	57	41	33	31	26	42	49	49	31	47	530	62	110	96	103	103	25	31	461	
17. Katarrhalsk Lungentændelse	15	16	16	8	13	11	12	10	13	9	9	9	131	39	44	18	8	9	9	5	151	
18. Influenza	294	74	25	29	238	5	2	10	28	24	24	7	734	3	43	129	266	245	24	24	374	
19. Halsbetændelse	47	31	34	29	19	21	23	34	89	15	28	35	355	4	73	129	67	81	1	8	355	
20. Kolorine	7	6	7	8	15	10	21	20	16	4	12	9	135	29	45	20	1	16	6	8	135	
21. Hjærne-Rygmarvsbetændelse	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	1	"	"	1	"	"	"	"	9	
22. Epidemisk Gulstot	486	203	164	126	334	89	93	206	225	277	290	264	2727	199	667	743	491	514	69	74	2757	
Sum																						
23. Dryppet	"	2	2	2	2	4	2	10	8	10	8	5	56	"	"	"	39	17	"	"	56	29
24. Veneriske Saar	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	"	"	"	11	4	"	"	1	4
25. Syfilis, erhvervet ved Samleje	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	15	"	"	"	"	"	"	"	15	4
26. Syfilis, erhvervet ved tilf. Samleje	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	"	"	"	"	"	1	4
27. Syfilis, medfødt	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	125	"	28	46	26	22	"	"	132	132
28. Fast	28	16	16	9	7	6	3	7	7	7	10	11	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
29. Delirium	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

Skematisk Svgeliste for Aaret 1919 for Landsognene i Thisted Amtslægekreds.

Folkemængden ved sidste Folketælling i Aaret 1916: 63,454 (kalkuleret for Beretningsaaret 64,300).

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Hele Aaret	De Syges Alder				Sum	Det foreg. Aars Sum		
														0-1 Aar	1-5 Aar	5-15 Aar	15-65 Aar	Over 65 Aar			
														Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.			
1. Tyfus	"	2	"	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	"	"	"	1	"	"	1	5
2. Smitisom Hjerne-Rygmarvsbet.	8	14	14	17	9	10	6	10	5	14	12	21	2	"	1	"	"	"	"	2	3
3. Difteritis	1	4	6	11	3	6	9	9	7	14	14	8	134	"	52	61	8	"	"	134	147
4. Skarlagenfeber	18	1	2	2	3	2	50	32	34	65	125	131	464	12	28	38	4	"	"	70	84
5. Mæslinger	"	1	2	8	29	33	33	58	90	98	214	159	730	70	175	270	2	"	"	464	116
6. Kighoste	"	3	5	2	1	"	2	11	1	11	5	"	5	2	349	305	2	"	"	730	9
7. Faaresyge	2	3	"	"	2	"	4	11	5	"	1	"	58	"	2	4	11	7	9	5	8
8. Rosen	"	1	"	2	2	"	"	"	"	"	5	2	5	"	"	"	"	5	"	5	4
9. Barsefeber	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1	2	2	"	"	"	"	"	2	6
10. Stivkrampe hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	46	"	1	22	8	15	"	46	"
11. Blæresyge hos nyfødte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	29	"	5	4	112	80	12	29	63
12. Koldfeber	5	2	10	3	3	2	1	5	6	8	2	"	4	"	5	1	16	8	"	29	187
13. Gigtfeber a l. Anfald	1	2	6	3	2	17	10	17	10	12	21	16	238	"	5	4	16	23	48	258	36
14. Lungebetændelse	76	11	28	15	25	17	4	9	3	3	4	2	48	"	1	8	16	95	130	2238	1607
15. Lungetuberkulose	"	340	377	219	204	106	68	82	89	125	158	178	2238	283	468	402	386	474	2238	1607	36
16. Bronchitis	292	340	377	219	204	106	68	82	89	125	158	178	2238	283	468	402	386	474	2238	1607	36
17. Katarrhalsk Lungebetændelse ..	124	62	85	39	59	24	18	24	24	32	61	27	576	120	172	95	70	64	27	576	446
18. Influenza	3876	490	330	146	204	52	16	46	39	51	41	27	5318	76	493	407	1548	1603	99	5318	6776
19. Halsbetændelse	78	56	71	49	74	65	103	104	96	87	82	61	926	8	197	282	238	187	10	926	645
20. Kolerine	45	39	31	41	41	35	57	61	52	32	23	25	482	114	133	81	65	64	14	482	504
21. Paratyfus	"	"	"	"	"	"	"	"	2	2	"	"	2	"	3	1	"	"	"	2	11
22. Hjerne-Rygmarvsbetændelse ..	"	"	"	"	"	"	"	"	3	"	"	1	4	"	"	"	"	"	"	4	"
23 Stivkrampe	"	1	"	"	"	"	"	"	"	1	"	"	1	"	7	"	"	"	"	1	6
24. Epidemisk Gulstot	4526	1033	973	544	668	355	378	461	469	558	764	671	1400	685	2080	3026	2483	2580	264	11400	10713
Sum																					
25. Dryppert	1	2	2	"	1	3	"	5	"	1	2	2	19	"	"	"	15	4	"	19	23
26. Veneriske Saar	"	"	"	"	"	"	"	2	"	"	"	"	4	"	"	"	3	"	"	1	3
27. Syfilis, erhvervet ved Samleje.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
28. Syfilis, erhvervet ved tilf. Smitte	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
29. Syfilis, medfødt	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
30. Fnat	44	39	87	40	24	17	10	55	41	30	68	52	507	4	101	184	130	83	4	507	568
31. Delirium	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

II. ANDRE MEDDELELSER.

A. Befolkningsforhold.

I. Tilvæksten.

I hele Amtet levendefødtes i 1919 1946 og døde 1064 mod henholdsvis 2039 og 1071 i Aaret 1918. Fødselsoverskudet bliver saaledes 882 eller 10,8 ‰, en betydelig Tilbagegang (1918: 12,2 ‰, 1917: 12,2 ‰). Nedgangen skyldes det ringere Antal Fødsler (1918: 2039, 1917: 2102).

Betragter man Forholdet mellem Land og By saa faar man, efter at de paa Sygehusene i Byerne døde fra Landdistrikterne er henvist til disse, i Thisted et Fødselsoverskud af 65 eller 9,1 ‰, i Nykøbing et Overskud af 119 eller 14,5 ‰. I Købstæderne tilsammen bliver Fødselsoverskudet 184 eller 11,0 ‰.

I Landdistrikterne er det samlede Fødselsoverskud 689 eller 9,8 ‰.

Tilrods for, at der i Thisted By i Aarets 2 første Maaneder var større Dødelighed end normalt, paa Grund af Influenzaepidemien er Befolkningstilvæksten ved Fødselsoverskud i Købstæderne en Del større end de foregaaende Aar. Paa Landet skyldes den betydelige Nedgang i Tilvæksten den store Influenzadødelighed i Thy og Thisted Lægekredse, men Fødselskvotienten er for Aaret 1919, modsat de foregaaende Aar, ogsaa større i Byerne end paa Landet (henholdsvis 25,5 og 22,9). Som sædvanlig har Nykøbing større Fødselskvotient end Thisted (26,4 mod 24,5).

II. Fødslerne.

Efter Præsternes Indberetninger levendefødtes i hele Amtslægekredsen 1946 Børn. Efter Jordemødrenes Protokoller var Tallet 1975. Tildels skyldes Forskellen den Omstændighed, at Jordemødrene, i alt Fald i Vester Hanherred, ogsaa har Praksis udenfor Amtsgrænsen, men for en Del beror den sikkert ogsaa paa mindre Nøjagtighed fra Præsternes Side. I alt Fald i Thisted Lægekreds er Beretningerne fra Præsterne, tildels som Følge af Vacancer paa Grund af Forflyttelser, indgaaet ret uregelmæssig.

Saa vel efter Præsternes som efter Jordemødrenes Indberetninger var Antallet af dødfødte 50. Af samtlige fødte var 70 for tidlig fødte, 73 fødte med Kunsthjælp. Udenfor Ægteskab fødtes 71.

Af *samtlige* Fødsler var

- 35 ‰ fødte udenfor Ægteskab.
- 34,9 ‰ for tidlig fødte.
- 36 ‰ fødte ved Kunsthjælp.
- 34,7 ‰ dødfødte.

Af de *dødfødte* var

- 40 ‰ for tidlig fødte.
- 32 ‰ fødte ved Kunsthjælp.

III. Dødsfaldene.

Paa Landet er 423 Dødsattester eller 52,3 ‰ af samtlige Dødsattester udstedt af Ligsynsmænd. Dødelighedsprocenten i Thisted er i Aar større end i Nykøbing (henholdsvis 18,5 ‰ og 15,3 ‰). Dette beror paa, at Influenzaepidemien, som i Nykøbing væsentligt var endt i 1918, i Thisted forhøjede Dødeligheden betydelig i Aarets første 2 Maaneder. I Nykøbing døde 22 eller 25 ‰ af samtlige døde i 1. Leveaar, i Thisted 16 eller 15 ‰ af samtlige døde. Blandt Dødsaaarsagerne i Købstæderne optræder Tuberkulosen som Nr. 1 med 27 Tilfælde, Alderdomssvaghed (*marasmus senilis*) som Nr. 2 med 24 Tilfælde, Hjærtefejl (*morbus cordus*) med 23 og Kræft (*Cancer*) med 17 Tilfælde.

B. Sygeligheden.

Sygeligheden har i 1919 været omtrent lige saa stor som foregaaende Aar, 14,157 anmeldte Tilfælde mod 15,971 i 1918. Det er, ligesom foregaaende Aar, Influenzaepidemien, der i første Linie har sat Sygeligheden i Vejret, men desuden har ogsaa en udbredt Kighoste og Mæslinge-Epidemi givet Bidrag dertil. Fordelingen mellem Land og By har været helt anderledes end sædvanlig. For Landets Vedkommende er Hyppigheden endog større end i 1918 (11,400 Tilfælde mod 10,713). I Købstæderne derimod er Sygeligheden kun halvt saa stor som foregaaende Aar (2757 mod 5264) Tilfælde. I Købstæderne er der atter en meget betydelig Forskel paa Nykøbing og Thisted. Det er Influenzaepidemien der giver Fordelingen sin Karakter. Hvor denne Epidemi er hørt op falder Sygekvotienten omtrent til det normale, hvor den raser, er Kvotienten højt oppe.

I Følge Sygelisterne fordeler Tilfældene sig i 1919 paa følgende Maade:

<i>I Købstæderne:</i>	2757	Tilfælde	med en	Kvotient	stor	180 ‰	(350)
<i>I Landkredsene:</i>	11408	„	-	-	„	-	177 - (167)
<i>Købstæderne enkeltvis:</i>							
Thisted	1778	„	-	-	„	-	247 - (367)
Nykøbing	963	„	-	-	„	-	118 - (337)
<i>Landkredsene enkeltvis:</i>							
Thisted	4164	„	-	-	„	-	152 - (155)
Thy	4382	„	-	-	„	-	227 - (200)
Morsø	2854	„	-	-	„	-	163 - (148)

Tallene i Parantes angiver det foregaaende Aars Kvotient.

Om de enkelte Sygdomme skal bemærkes:

Febris tyfoidea (Tyfus). I Nykøbing forekommer der stadig enkelte Tilfælde af denne Sygdom, aabenbart Eftervirkninger af den store Epidemi. Iøvrigt har denne Sygdom saa at sige ikke vist sig i Amtet.

Diphtheria (Difteritis) optræder paa Landet spredt, uden egentlige Epidemier noget Steds. I Nykøbing Købstad er der i hele Aaret ikke anmeldt et eneste Tilfælde af denne Sygdom, hvorimod den i Thisted uden

egentlig epidemisk Udbredelse dog har været ikke helt sjælden. I Oktober Maaned var der i denne By flere ret ondartede Croupiltfælde.

Scarlatina (Skarlagensfeber) har ikke spillet nogen Rolle.

Morbilli (Mæslinger). Medens denne Sygdom kun lidet hjemsøgte Mors, fik Thy og Hanherred i Slutningen af 1919 en af sine store periodisk tilbagevendende Epidemier. Sygdommen syntes at vandre fra Vest mod Øst, var ved Aarets Slutning i betydelig Nedgang i vestlige Thy, hvorimod den stod i fuldt Flor i den østlige Del. Som sædvanlig anmeldtes paa Sygelisterne kun et mindre Antal af Tilfældene. Epidemien synes ikke at have været særlig ondartet og frembød i det hele ingen særlige Ejendommeligheder.

Langt større Betydning har den store Epidemi af Kighoste haft.

Tussis convulsiva (Kighoste) optraadte i Thy omtrent samtidig med Mæslingeepidemien, saaledes som det saa ofte er Tilfældet. Paa Mors, navnlig i Nykøbing, var den ogsaa meget udbredt og meget alvorlig med ret talrige Dødsfald blandt smaa Børn. I Nykøbing bredte den sig hurtig og tog hurtig af igen, hvorimod den i Thisted har haft et ualmindeligt langvarigt slæbende Forløb og endnu langt ind i 1920 var af omtrent uforandret Udbredelse.

Angina parotidea (Faaresyge), *Erysipelas* (Rosen), *Febris puerperalis* (Barselfeber) er i Aarets Løb optraadt med det sædvanlige Antal Tilfælde.

Febris rheumatica (Gigtfeber) er anmeldt med i alt 75 Tilfælde i samtlige Landsogne i Thisted Amt. Heraf falder 39, altsaa over Halvdelen i Thy. Noget lignende har Forholdet været de 2 foregaaende Aar.

Pneumonia crouposa (Lungebetændelse) er anmeldt 258 Tilfælde mod 187 i 1918 paa Landet. Stigningen følges med Influenzastigningen.

Tracheo-Bronchitis (Bronkitis) og *bronchitis capillaris* (Brystbetændelse) forholder sig paa lignende Maade.

Influenza. Den store Epidemi fra 1918 fortsattes med stor Styrke i Amtet, men forholdt sig noget forskelligt i de forskellige Dele.

Af Købstæderne blev Nykøbing saa temmelig forskaanet, hvorimod Sygdommen i Thisted var stærkt udbredt i Januar og Februar, men derpaa tabte sig for saa atter at blusse op igen i Maj Maaned.

Paa Landet var den overalt stærkt udbredt i Januar Maaned, faldt saa samtidig overalt. I Thy og Hanherred var der, som i Thisted, en mindre Opblussen i Maj, hvilket ikke var Tilfældet paa Mors. En enkelt Læge (*Krogh i Vils*) gaar i sin Medicinalberetning mere ind paa Sygdommen, men iøvrigt er Lægernes Beretninger om Epidemien saa sparsomme, at der her ikke kan gives nogen nærmere Fremstilling. Det almindelige Indtryk er, at den i Thisted Amt har været meget udbredt, men de fleste Steder ikke særlig ondartet. Dødeligheden har gennemgaaende været moderat. Paa Landet er Dødsattesterne upaalidelige og tillader ikke nøjagtige Talopgivelser, men det ses dog, at Forholdet har været ret forskelligt — tilsyneladende ganske lunefuldt — i de forskellige Sogne. Eksempelvis kan nævnes, at paa Hanstholm med de derliggende Sogne

har Dødeligheden været mindst 3 Gange saa stor som i det lige saa store og ligesaa angrebne Vandet Sogn med Fiskerlejet Klitmøller.

For Thisted Købstads Vedkommende opgiver Kredslægen, at der fra 1. Novbr. 1918 til 31. Maj 1919 ialt anmeldtes 2928 Tilfælde med ialt 61 Dødsfald, altsaa en Dødelighedskvotient af 20 ‰.

Blandt de øvrige Sygdomme er der Grund til nærmere at omtale *de veneriske Sygdomme*.

Medens disse Sygdomme i den øvrige Del af Amtet optraadte med det sædvanlige Antal Tilfælde, var Thisted Sæde for en usædvanlig Opblomstring. Der anmeldtes i denne By 42 Tilfælde af Gonorrhoea og 13 af Syfilis og sandsynligvis er det virkelige Antal langt større. Næsten alle Tilfældene opstod efter Juli Maaned. I Thisted By føres der et ret ugenert Samliv mellem de to Køn og, naar disse Sygdomme hidtil har været saa sjældne, skyldes det nærmest Mangelen paa Smittekilder. Denne Mangel blev imidlertid i Sommeren 1918 afhjulpen af et tilrejsende Skuespiller-selskab, som ret hurtig opnaaede at fremkalde en hel Epidemi. Endnu i Begyndelsen af 1920 kom der en Del ny Tilfælde. Efterhaanden er dog de værste Kilder tillukkede og Epidemien kan nu betragtes som endt.

Scabis (Fnat) holder sig omtrent uforandret.

Om *de kroniske Sygdomme* er intet særligt at bemærke.

Overførte Dyresygdomme omtales ikke.

Af *Forgiftninger* omtales af Kredslægen i Thisted en alvorlig Arsenikforgiftning med Helbredelse i Løbet af 3 Uger, vistnok opstaaet ved Nydelsen af uskrællet Frugt af et med parisergrønt sprøjet Frugttræ. Kredslægen paa Mors nævner et tvivlsomt Tilfælde af Morfinforgiftning. Kredslægen paa Thy omtaler et Tilfælde af Hugormebid, 2 Tilfælde af Kuliltforgiftning, alle helbredte, og Læge Krukow i Hvidbjerg beretter om en Ammoniakforgiftning, ligeledes helbredt.

C. Hygiejniske Forhold

De hygiejniske Forhold gøres kun lidet til Genstand for Omtale i de forskellige Indberetninger. For Købstædernes Vedkommende skal bemærkes, at hygiejniske Foranstaltninger — navnlig saadanne som kræver Udgifter — altid er vanskelige at føre igennem og de sidste Aars Dyrtid og Bolignød har gjort det næsten umuligt for de enkelte virkelig interesserede at udrette noget paa dette Omraade. — Overbefolkning af Lejligheder tager til. I de ny Ejendomme flyttes ind inden Vinduer og Døre er indsatte og medens Fugtigheden driver ned ad Væggene; men det nytter ikke at protestere; der er faktisk Bolignød og Lovene maa desværre indtil videre sove.

I Nykøbing er man endnu ikke færdig med Kloakanlægget og for den Del af Byen, hvor der ikke er Vandklosetter, er Renovationsvæsenet stadig meget primitivt indrettet.

For Thistedes Vedkommende er der paa Hygiejnens Omraade ikke noget Nyt at berette. Den ny Sundhedsvedtægt er omsider approberet, men var i 1919 endnu ikke traadt ud i Livet.

Fra Amtet meldes intet om ny Sundhedsvedtægter. Der er ikke anlagt ny Vandværker noget Steds. I Fjerritslev Stationsby, hvor Afløbsforholdene i den østlige Halvdel af Byen var yderst uheldige, har man fuldendt et større Afvandings- og Afløbsanlæg, som har forbedret Tilstandene betydelig. I denne By er der en Sundhedsvedtægt og en Sundhedskommission. — Vedtægten overholdes ikke, Kommissionen træder aldrig sammen, det er tvivlsomt, om dens enkelte Medlemmer kender noget til hverandre. Mange Steder i denne By er Gaardspladserne fyldte med skrækeligt indrettede Møddinger, hvis Indhold siver ned i Jorden, hvilket er saa meget uheldigere, som man intet Vandværk har og Brøndboringerne flere Steder kun er foretaget i ringe Dybde og med daarligt indrettede Brønde.

Flere Steder i Amtet er der indrettet eller projekteret Alderdoms- og Fattighjem, tildels velindrettede og betydende virkelig gode hygiejniske Fremskridt. Undertiden indretter man imidlertid først Hjemmene, tager dem i Brug og begærer derefter Udtalelser fra Amtet og Amtslæge om deres Brugbarhed. I et enkelt Tilfælde indsendte et Sogneraad Planer og Beregninger til et projekteret Alderdomshjem og søgte Tilladelse til at opføre det efter disse. Planerne var saa daarlige, at man slet ikke kunde tiltræde dem, men anbefalede en hel anden Bygningsmaade. De kom saa tilbage fra Sogneraadet med ganske smaa Forandringer i den oprindelige Plan og med indtrængende Anmodning om Tilladelse til at opføre Hjemmet efter disse.

Dette blev atter nægtet og først nu meddelte Sogneraadet, at man desværre maatte tilstaa, at Hjemmet allerede var opført og taget i Brug efter de oprindelige Planer. Sagen har endnu ikke fundet endelig Afgørelse.

Befolkningens Lefevod er gennemgaaende, trods Dyrtid, god. Flere og flere Kroer og Alkoholudsalg nedlægges og, enten man er Tilhænger af denne Bevægelse eller ej, maa det indrømmes, at den almindelige Sundhedstilstand derved bedres. — Alkoholsygdomme forsvinder mere og mere og Selvmord og Sindssygdommes Antal formindskes.

D. Lægevæsnet.

I Aarets Løb flyttede Lægerne Jacobsen og Schilder fra Tømmerby begge til Strib, hvor de overgik til anden Virksomhed. Læge Chr. Saaby nedsatte sig i Tømmerby.

Lægernes Fordeling ved Aarets Slutning vil ses af følgende Oversigt:

Lægekreds	Amts- læger	Kreds- læger	Prakti- serende Læger	Ialt
Thisted.....	1 (Tillige Kreds- læge)		10	11
Thy.....	”	1	5	6
Morsø.....	”	1	8	9
Hele Amtet.....	1	2	23	26

E. Jordemodervæsnets.

I Aarets Løb har privat praktiserende Jordemoder Johanne Nielsen opgivet sin Praksis. Ellers er der ikke sket nogen Forandring. 17 unge Kvinder søgte Optagelse paa Jordemoderskolen til Uddannelse. Deraf antoges 1. Jordemoderkonference har været afholdt i Nykøbing, Hurup, Thisted og Fjerritslev med ialt 25 Jordemødre. Flere af Jordemoderboligerne er i Aarets Løb dels nybyggede, dels forbedrede. Jordemoderboligen i Bjerget henligger stadig i en yderst forfalden Tilstand.

To af Jordemødrene (i Vang og i Vester Vandet) har haft Tilladelse til at modtage Fødende i deres Hjem.

Jordemødrenes Fordeling vil ses af følgende Oversigt:

Lægekreds	Distrikts-jordemødre	Privat praktiserende	Privatiserende	Ialt
Thisted	21	2	1	24
Thy	9	1	1	11
Morsø	10	1	3	14
Hele Amtet	40	4	5	49

F. Apothekervæsnets.

Hurup Hjelpeapothek er i Aarets Løb blevet selvstændigt. Bevilling givet til den tidligere Bestyrer cand. pharm. Arden. Hvidbjerg Apotek er af Apoteker Sodemann solgt til cand. pharm. Schjødt, tidligere Medhjælper paa Hunborg Apotek. Atter i Aar klager Apothekerne over den store Vanskelighed ved at skaffe Medhjælpere og faktisk slutter Aaret med 4 Medhjælpere mindre end foregaaende Aar.

Det har i Aar været noget lettere end tidligere at faa Varer, derimod har det voldt Apothekerne en Del Vanskelighed at forstaa de Regler, efter hvilke disse Varer maatte forhandles, i Særdeleshed hersker der stor Uklarhed over Forordningerne om de forskelligartede Spritpriser (skattepligtigt og skattefrit). Samtlige Apotheker er i Aarets Løb visiterede af Amtslægen i Forbindelse med den pharmaceutiske Visitator. Overalt var Forholdene upaaklagelige.

Amtslægen og Kredslægerne har undersøgt alle Haandkøbs-Udsalgene. Flere Steder var Forholdene mindre heldige. I et enkelt Tilfælde blev Forhandlingsretten frataget Ihændeleveren og overflyttet til en anden.

Apothekernes Fordeling i Amtet vil ses af følgende Oversigt:

Lægekreds	Apo- thekere	Medhjælpere		Disciple	Ialt
		Cand. pharm.	Exam. pharm.		
Thisted	5	2	5	9	21
Thy	4	1	2	4	11
Morsø	2	2	2	2	8
Hele Amtet	11	5	9	15	40

G. Tandlægevæsnets.

Paa Tandlægevæsnets Omraade er der i Aarets Løb ikke sket nogen Forandring i Thisted Amt.

H. Uddannede Sygeplejersker.

Paa Sygehusene er Personalets Antal noget forøget. Menighedssygeplejerskernes Antal paa Landet er aftaget. Flere af de ældre er bortrejst og erstattet med yngre ofte med saare ringe Uddannelse. Ligesom de foregaaende Aar maa jeg beklage, at disse Plejerskers Lønning er saa ringe, at det er umuligt at skaffe det ønskede Antal. Deres Arbejde er saare nyttigt og betydningsfuldt og det vilde være i høj Grad ønskeligt, om Amtet, hvor Kommunerne er for fattige, vilde træde hjælpende til i højere Grad end hidtil for at skaffe disse Plejersker nogenlunde anstændige Levevilkaar til deres besværlige og ansvarsfulde Gerning.

I. Kvaksalveri og ulovlig Medikamenthandel.

Der er i Aarets Løb ikke anmeldt Tilfælde af Kvaksalveri eller ulovlig Medikamenthandel.

K. Sygehusene.

I Aaret 1919 er Epidemisygehuset i Fjerritslev brændt. I Thisted blev det nye Sygehus taget i Brug i Aarets Slutning. Paa de øvrige Sygehuse er ikke sket nogen Forandring.

Fra de fleste Sygehuse lyder Klager over manglende Plads og daarligere, forældede Indretninger. I Thisted ønskede man den Del af det gamle Sygehus, som endnu er bibeholdt og som daarlig passer sammen med det ny og er sammenbygget med det paa en saadan Maade, at den daglige Drift besværliggøres meget, nedrevet og en ny Fløj opført i Lighed med det øvrige.

Mange af de fremførte Klager er fuldt ud berettigede, og man har derfor — efter at Formanden for Sundhedsstyrelsen og et andet af dennes Medlemmer i Forbindelse med de lokale Myndigheder personlig havde undersøgt Forholdene — overvejet en samlet Plan til Forbedring af Sygehusforholdene. Desværre har Dyrtiden ogsaa her bevirket, at det i det væsentlige er blevet ved Planerne.

Forholdet er nu dette, at der i hele Amtet findes 265 Sengepladser paa Sygehusene fra tidligere Tid. Hertil maa saa lægges 50 ny Senge-

pladser paa Thisted ny Sygehus. Dette bliver altsaa 315 Sengepladser. Den daglige gennemsnitlige Belægning paa samtlige Sygehuse har i Aaret 1919 været 190 Patienter (i 1918: 191, i 1917: 161). Af samtlige Sygepladser er de 76 beregnede paa epidemiske Sygdomme. Til alle andre Sygdomme bliver der saaledes 189 Pladser pr. Dag, idet de 50 i Thisted ikke var i Brug. Saavidt jeg har kunnet faa oplyst, har den gennemsnitlige daglige Belægning i hele Amtet af epidemiske Patienter været ca. 20. Til 170 andre Patienter har der saaledes været 180 Senge. Naar man tager i Betragtning, at Belægningens Størrelse ikke er ens hver Dag, at der ikke altid er lige mange Mænd og Kvinder, at der altid bør staa en ledig Plads til tilskadekomne og lignende og endelig, at der nu og da maa tømmes en Stue af Hensyn til Reparation og Vedligeholdelse —, naar man betænker alt dette, maa det indrømmes, at selv med de ny 50 Pladser i Thisted er der Trang til Udvidelse. Disse 50 Pladser vil dog bevirke, at man, i alt Fald foreløbig, vil kunne hjælpe sig, vel at mærke, dersom Patienterne kan fordeles ligelig fra hele Amtet til de forskellige Sygehuse, hvilket ved Hjælp af et Par Sygebiler i de fleste Tilfælde uden større Vanskelighed maa kunne ordnes.

Uheldigst stillet er Amtet med Epidemisygehuse. Der findes ikke et eneste nogenlunde moderne indrettet Sygehus til Behandling af disse Sygdomme.

Kun i Thisted og Nykøbing findes der særlige Bygninger, nu, Epidemihuset i Fjerritslev er nedbrændt. De andre Steder ligger Epidemistuerne i samme Bygning som de øvrige, tildels meget slet isolerede.

Af de paatænkte Reformer synes kun Nybygningen i Fjerritslev at skulle blive til noget. Det er her Epidemihuset, der er brændt, men i Stedet for at genopbygge dette, vil man bygge et nyt, ret stort almindeligt Sygehus og anvende det gamle til Epidemihus. Herved vil man opnaa at faa et daarligt indrettet Epidemihus med færre Pladser end tidligere.

Jeg kan paa dette Sted ikke lade være at fremhæve som min Anskuelse — der tildels er bygget paa 14 Aars Erfaring som Læge ved et lille Sygehus — at det ikke er i Patienternes Interesse at gøre for meget ud af de almindelige smaa Sygehuse.

Sygehusene skulde jo hovedsagelig tjene til at skaffe de Patienter, hvis Sygdom er af en saadan Beskaffenhed, at den nøjagtige Diagnose ikke kan stilles med de Midler, den praktiserende Læge raader over eller hvis Behandling kræver et Apparat og en teknisk Færdighed, som ikke staar til den almindelige Læges Raadighed, de bedst mulige Vilkaar.

Jo bedre uddannet Lægen er, jo mere han kan ofre hele sin Tid paa Sygehuset, des bedre for Patienterne.

Medens man tidligere vel erkendte dette for Storkirurgiens vedkommende, anerkendtes det ikke for de almindelige medicinske Sygdommes Vedkommende. Men netop paa dette Omraade har den nyeste Tid gjort saa store Fremskridt, at man ved mange vidtløftige, videnskabelige og tekniske Undersøgelser og ved Behandlingsmaader (f. Eks. Røntgen), som for at anvendes med virkelige Held kræver større Apparater, megen Ud-

dannelse og Øvelse og skolet Personale, at man saaledes i mangfoldige Tilfælde kan stille nøjagtige Diagnoser og udføre Behandlinger, som vil kunne helbrede Mennesker, der ellers enten dør eller, hvad der i Samfundets Økonomi næsten er værre, gaar hele Livet igennem som lidende, unyttige Invalidider.

Ud fra denne Betragtning er det, at jeg advarer mod de smaa Sygehuse med én Læge, som hovedsagelig lever af almindelig Praksis. Han være saa dygtig han vil. Hans Arbejde bliver langt mere ufuldkomment, hans Resultater langt mere usikre, hans Patienter altsaa daarligere hjulpe end paa et stort Sygehus, hvor et skolet Personale, større tekniske Apparater og en ledende Læge, som efter særlig Uddannelse stadig kan anvende hele sin Tid paa Sygehuset, findes til Raadighed.

I dette særlige Tilfælde mener jeg altsaa at man burde lægge Hovedvægten paa Udvidelse af Nykøbing og Thisted Sygehuse og indskrænke sig til at vedligeholde de almindelige Sygehuse, der iøvrigt findes, men ikke udvide dem, og jeg synes ikke det er rigtigt at indskrænke Epidemisygehusenes Sengeantal, som nu for hele Amtets Vedkommende er 76, med 8 Pladser og indrette et ringere Sygehus end det afbrændte for derved at opnaa nogle flere Pladser paa et almindeligt Sygehus, hvis Beliggenhed er saadan, at Sygehusgerningen for den Læge, der skal passe det, altid vil blive en underordnet Virksomhed ved Siden af hans daglige almindelige Praksis.

Sygehuslægerne var ved Aarets Udgang:

Thisted: Overlæge Gert Espersen.

Reservelæge Mohr.

Nykøbing: Sygehuslæge C. D. S. Mc'. Dougal.

Hvidbjerg: — E. C. Kruckov.

Vestervig: — P. E. Toft.

Koldby: — H. Lützhøft-Christensen.

Fjerritslev: — S. J. Dalsgaard.

Den private Klinik i Hunborg: Læge Buus.

**Oversigt over Belægningsforholdene paa Sygehusene i Thisted Amt
i Aaret 1919.**

	Thisted Amts og Bys Sygehus i Thisted	Thisted Amts og Nykø- bing Bys Sygehus i Nykø- bing	Thisted Amts Sygehuse i				Læge Buus' Klinik i Hun- borg
			Hvid- bjerg	Vester- vig	Koldby	Fjerrits- lev	
Antal Sengepladser.....	84	70	12	22	22	29	20
Heraf for:							
1) Alm. medicinsk-kirurgiske Patienter	32	30	6	12	14	9	18
2) Patienter med epidemiske Sygdomme (i isoleret Af- deling af Bygningen).....	26	20	6	8	6	10	"
3) Do i særskilt Bygning....	"	"	"	"	"	"	"
4) Patienter med veneriske Sygdomme.....	4	4	"	"	2	4	2
5) Patienter med Fnat.....	2	4	"	"	"	"	"
6) Patienter med Sindssyg- domme	2	4	"	2	"	"	"
7) Patienter med Lunge- og Strubetuberkulose	18	8	"	"	"	6	"
Antal Sengepladser i midler- tidige Barakker for epide- miske Sygdomme	"	"	"	"	"	"	"
Antal Patienter ved Aarets Begyndelse	67	63	7	22	18	18	11
Indlagte i Aarets Løb.....	644	672	97	224	157	180	140
Døde	35	50	3	6	14	10	3
Henliggende ved Aarets Slut- ning	66	59	3	19	8	9	5
Samlet Antal Liggedage for udskrevne og døde.....	19,797	20,928	2,433	6,129	5,190	6,131	5,119
Gennemsnitligt dagligt Pa- tientantal	68,4	66	6,7	17,9	14,2	16,79	13,5
Den daglige Driftsudgift pr. Patient	6,89 Kr.	6,04 Kr.	Ikke op-	4,25 Kr.	5,90 Kr.	Ikke op-	Ikke op-
Den daglige Kostudgift pr. Patient	1,72 Kr.	1,80 Kr.	givet	2,50 Kr.	2,00 Kr.	givet	givet
Antal større Operationer....	119	330	40	91	50	85	69

Operationstabellerne er ret misvisende, idet nogle Sygehuse, f. Eks. Thisted, kun opfører virkelig „større“ Operationer (forøvrigt et ret elastisk Begreb), medens andre medtager under større Operationer ethvert operativt Indgreb.